

1. בתיה כהנא דרור
2. עמותת "מבוי סתום", ע.ר. 580268183
3. נעמ"ת, תנועת נשים עובדות ומתנדבות, ע.ר. 580044261
4. ויצו, הסתדרות עולמית לנשים ציוניות, ע.ר. 580057321

כולם ע"י ב"כ עוה"ד גלי עציון ו/או עיריית גזית ו/או בתיה כהנא-דרור ו/או הדס גרוסמן אשר כתובתן לצורך המצאת כתבי בי-דין, אצל ארגון מבוי סתום רחוב התעשייה 8 ירושלים טלפון: 02-6712282 פקס: 02-6711314

העותרות

נגד

1. שרת המשפטים, חה"כ ציפי לבני
באמצעות פרקליטות המדינה מחלקת בג"ץ
מרח' צלאח א-דין_29, ירושלים, טלפון 02-6466590
2. נשיא בית הדין הרבני הגדול
מרח' המלך ג'ורג' 24 ירושלים

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי וכן בקשה דחופה לצו ביניים ולחלופין

לצו ארעי דחוף וקיום דיון דחוף

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי המורה למשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא ימנעו מלמנות ו/או מדוע לא תמנע המשיבה 1 מלהביא לדיון בפני הועדה למינוי דיינים, את מינויו של מנהל כללי קבוע לבתי הדין הרבניים, עד מתן הזדמנות אמיתית לנשים שתבחן מועמדותן לתפקיד. ובכלל זה, להימנע ממינוי מנהל כללי קבוע לבתי הדין הרבניים כל עוד לא תוקן סעיף 13 לחוק הדיינים התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הדיינים), באופן שיאפשר לנשים להיבחן לתפקיד מנכ"ל בתי דין רבניים, ותבוטל מגבלה לא חוקתית זו הנוגדת חוק שיווי זכויות האשה, תשי"א – 1951, ואת חוק יסוד חופש העיסוק וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ואת עקרונות השוויון בשיטתנו המשפטית.

לחלופין,

להימנע ממינוי מנהל כללי קבוע לבתי הדין הרבניים, בטרם תבחן לגופה השאלה, האם ניתן למנות אשה לתפקיד זה, נוכח הוראות סעיף 13 לחוק הדיינים התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הדיינים), זאת כמובן בכפוף לפרשנות העולה בקנה אחד עם חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, חוק יסוד חופש העיסוק וחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה ועקרונות השוויון של שיטתנו.

ולהימנע ממינוי מנהל כללי קבוע לבתי הדין הרבניים, בטרם יודע ברבים דבר מתן אפשרות אמיתית לנשים, שתישקל מועמדותן לתפקיד, זאת הן ביחס לעותרת 1, אשר הגישה כבר את מועמדותה, ואשר עלולה להיפגע באופן אישי וישיר מהמצב הקיים, בו המדינה, אינה חושפת את הפרשנות שהיא נותנת לסעיף 13 לחוק הדיינים, והן ביחס למעמדות פוטנציאליות נוספות, אשר לא הגישו כלל את מועמדותן, בשל סירובה של המשיבה לתת פומבי לפרשנותה לסעיף ו/או לתת פרשנות בכלל לסעיף 13 הנ"ל.

כן מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כי סעיף 13 לחוק הדיינים הינו בלתי חוקתי ולפיכך בטל בשל פגיעה בזכויות חוקתיות, ביניהן חופש העיסוק והזכות לשוויון בכלל ושוויון בין המינים בפרט, המעוגנת בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו, חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"ח-1988, חוק שיווי זכויות האישה התשי"א 1951, ועקרונות היסוד של המשפט בישראל ועל כן בטל, לחלופין כי יש לפרש את סעיף 13 הנ"ל באופן העולה בקנה אחד עם החוקים והעקרונות הנ"ל.

צו ביניים ולחלופין צו ארעי ודיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לעשות שימוש בסמכותו הקבועה בתקנה 19 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, תשמ"ד-1984, וליתן צו ביניים המורה למשיבים להימנע מלמנות מנכ"ל לבתי הדין הרבניים, עד למתן החלטה בעתירה גופה ולחלופין עד להחלטה אחרת ולחלופין ליתן צו ארעי עד החלטה בבקשה לצו ביניים ולקבוע את הבקשה לצו ביניים לדיון דחוף.

מתשובת המשיבה 1 לעותרות, כפי יפורט בהמשך, עולה כי הנושא נמצא בבדיקה ממש בימים אלה, קרי צפויה החלטה בזמן הקרוב ביותר.

זאת ועוד, ביום שלישי ה 2 בדצמבר 2014, מתכנסת הועדה למינוי דיינים, המוסמכת, בין השאר, לדון בעניין זה, אם המועמד, אינו דיין אך כשיר להתמנות כרב עיר;

יתירה מכך, כפי שהתפרסם לאחרונה בתקשורת, יש חשש כי כבר נרקמו "הסכמות" בין המשיבים על זהות המנהל הכללי שייבחר, מבלי שניתנה הזדמנות למועמדים ובמיוחד מועמדות אחרות להבחן באופן אמיתי לתפקיד ומבלי שניתנה עמדת משרד המשפטים לעניין פרשנות סעיף 13 לחוק הדיינים. לפיכך, בין השאר, נדרש צו ביניים דחוף.

לחלופין

מבוקש כי בית המשפט הנכבד ייתן צו ארעי עד לקיום דיון דחוף בבקשה למתן צו ביניים

הצדדים לעתירה

העותרות-

1. עותרת מספר 1 בתיה כהנא דרור עורכת דין שנים רבות, מנהלת כללית של עמותת מבוי סתום לטיפול בעגונות ומסורבות גט, היא, העותרת 2. העותרת 1 הינה בעלת ניסיון עשיר בבתי הדין הרבניים וידע רב בתחום המשפט העברי. העותרת 1 מנהלת את העותרת 2 ומייצגת וייצגה נשים רבות בבתי הדין הרבניים, העותרת 1 מובילה ושותפה לרפורמות ותיקוני חקיקה הקשורים לבתי הדין הרבניים. ביום 8 במאי 2014 הגישה העותרת 1 את מועמדוּתה לתפקיד מנכ"לית בתי הדין הרבניים. ביום 3.9.14 נמסר לה ממשרד המשיבה 1, כי מועמדוּתה נרשמה.
2. העותרת 2, עמותת "מבוי סתום", היא עמותה ללא כוונת רווח, הפועלת מאז שנת 1995 למען מסורבות גט ועגונות בישראל, הן בסיוע למסורבות גט ועגונות במאבקן לקבלת הגט, והן בחתירה למען השגת פתרון כולל לבעיית סרבנות הגט. בנוסף לסיוע המשפטי והתמיכה שמעניקה העמותה לנשים מסורבות הגט במאבקן עד לקבלת הגט, פועלת "מבוי סתום" לקידום וניסוח הצעות חוק ולהעלאת המודעות הציבורית ומציאת פתרונות הלכתיים בנושא נישואין וגירושין.
3. העותרת מס' 3 נעמ"ת, תנועת נשים עובדות ומתנדבות, הינה ארגון הנשים הגדול בישראל, בעל פריסה רחבה ביותר בישראל – כשלושים לשכות ליעוץ משפטי. נעמת פועלת לקידום השוויון בין המינים בישראל, להגנה על זכויותיהן של נשים בישראל בעבודה, במשפחה ובחברה; ובכלל זה הגנה על נשים שהן קורבנות אלימות במשפחה ונשים עגונות ומסורבות גט. ובין היתר, בסיוע, יעוץ וייצוג נשים בענייני המעמד האישי בכלל, ונשים עגונות ומסורבות גט בפרט, בערכאות השונות; קידום וניסוח הצעות חקיקה וניהול מאבקים ציבוריים בעניינן.
4. העותרת מס' 4, ויצו, הסתדרות עולמית לנשים ציוניות, הינה תנועת נשים בעלת פריסה רחבה ביותר בישראל, הפועלת, בין היתר, לקידום השוויון בין המינים בישראל, להגנה על זכויותיהן של נשים בישראל בעבודה, במשפחה ובחברה ולייצוג הולם של נשים בעמדות מפתח; ובכלל זה הגנה על נשים שהן קורבנות אלימות במשפחה ונשים עגונות ומסורבות גט. ובין היתר, קידום וניסוח הצעות חקיקה וניהול מאבקים ציבוריים בעניינן, וכן סיוע, יעוץ וייצוג נשים בענייני המעמד האישי בכלל, ונשים עגונות ומסורבות גט בפרט, בערכאות השונות.

המשיבים-

5. המשיבה מס' 1, שרת המשפטים, בעלת הסמכות למנות את מנהל בתי הדין הרבניים על פי סעיף 13 לחוק הדיינים.
6. המשיב מס' 2, הוא הרב הראשי הספרדי ונשיא בתי הדין הרבניים, אשר על פי הוראת סעיף 13 לחוק הדיינים ללא הסכמתו לא ניתן לבחור מנהל/ת כללית לבתי הדין הרבניים.

העתירה

תמצית העתירה

1. עתירה זו מוגשת בעקבות סיום כהונתו של מנהל בתי הדין הרבניים הרב שלמה דיכובסקי בחודש אוגוסט 2014.
2. בעקבות ההודעה על סיום תפקידו, צפויה ונדרשת המשיבה 1, בהסכמת המשיב 2 ובאישור הוועדה למינוי דיינים, במקרה שמדובר במועמד שאינו דין, על פי חוק הדיינים למנות מנהל כללי חדש לבתי הדין הרבניים.
3. סעיף 13 לחוק הדיינים קובע כי כמנהל יכול להתמנות מי שכשיר להיות דין או רב עיר. על פי פרשנות הסעיף עד היום, רק גברים נחשבו כשירים להתמנות כדיין או כרב עיר. לפיכך, בפועל עד היום נשקלה רק מועמדותם של מועמדים גברים להתמנות לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים.
4. העותרות יטענו כי דין סעיף זה להתבטל כיוון שהוא נוגד את חוק יסוד כבוד האדם וחירותו ואת חוק יסוד חופש העיסוק ואינו עומד בתנאי פסקות ההגבלה הקבועים בהם.
5. עוד יטענו העותרות כי היעדר מתן הזדמנות אמיתית למינוי אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים מהווה הפליה אסורה בקבלה לעבודה נגד נשים, כקבוע בסעיף 2 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988.
6. זאת ועוד, העותרות יטענו כי חובה על המשיבה לחפש באופן אקטיבי מועמדות מתאימות לתפקיד, זאת לפי החובה המוטלת עליה לפי סעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959 וכן לאור חוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951.
7. העותרות יטענו כי החובה לחפש מועמדת באופן אקטיבי אף גוברת במקרה דנא, לנוכח העובדה כי בבתי הדין הרבניים אין ייצוג לנשים בקרב דיינים ובעלי תפקידים באולמות הדין. בהתחשב בעובדה שנשים מהוות, למצער, כמחצית המתדיינים בבתי הדין, מן הראוי לכל הפחות לנסות ולאייש את התפקידים המנהליים בנשים.
8. ויודגש, מנהל בתי הדין הרבניים, הינו תפקיד מנהלי במהותו. לפיכך, אין מניעה כי אישה תמלא אותו. יתירה מכך, דווקא אישה, אשר מכירה את הקשיים המנהליים והפרוצדורליים העומדים בפני המתדיינים, ראויה ומתאימה למלא את תפקיד מנכ"ל בתי הדין הרבניים.
9. לכל האמור יש להוסיף כי בימים אלה ממש דנה הכנסת בתיקון חקיקה אשר אמור לתקן את סעיף 13 לחוק הדיינים, באופן שיבהיר בדרך שאינה משתמעת לשתי פנים, כי ניתן למנות אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים. ביום שני, ל' בכסלו תשע"ה, 22 דצמבר 2014 אמור להתקיים דיון בוועדת חוקה חוק ומשפט לקראת קריאה ראשונה, הדיון יתקיים בהצעות להלן :

הצעת חוק הדיינים (תיקון - כשירות דיינים), התשע"ד-2014 של חבר הכנסת אלעזר שטרן, חברת הכנסת עליזה לביא (פ/19/2087) הצעת חוק הדיינים (תיקון - כשירות למנהל בתי הדין הרבניים), התשע"ג-2013 של חבר הכנסת ניצן הורוביץ, חברת הכנסת תמר זנדברג, חבר הכנסת אילן גילאון, חברת הכנסת מיכל רוזין, חברת הכנסת זהבה גלאון (פ/19/768) הצעת חוק הדיינים (תיקון - כשירות למנהל בתי הדין הרבניים), התשע"ד-2013 של חברת הכנסת גילה גמליאל (פ/19/1975). הצעת חוק הדיינים (תיקון - כשירות למנהל בתי הדין הרבניים), התשע"ד-2014 של חברת הכנסת שולי מועלם-רפאלי, חברת הכנסת איילת שקד (פ/19/2118) הצעת חוק הדיינים (תיקון - כשירות למנהל בתי הדין הרבניים), התשע"ד-2014 של חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/19/2119)

10. כל ההצעות נועדו לתקן את נוסחו של סעיף 13 לחוק הדיינים, אשר לטענת העותרות, בפרשנות הנוהגת, כיום אצל המשיבים, הינו בלתי חוקתי ופוגע בשוויון. ריבוי הצעות החוק, אשר הונחו על ידי חברי כנסת מכל סיעות הבית ומכל גווני הקשת הפוליטית, מדבר בעד עצמו ומוכיח כי הרשות המחוקקת עצמה סבורה שיש לתקן את הסעיף, וכי יש לאפשר לאישה להתמנות לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים. ולו מטעם זה בלבד, יש לקבל את העתירה.

עובדות העתירה-

11. ביום 25.5.1955 פורסם חוק הדיינים, תשט"ו-1955. החוק מסדיר את נושא מינוי הדיינים לבתי הדין הרבניים המחוזיים ולבית הדין הרבני הגדול. כן מסדיר החוק את מינויו מנהל בתי הדין הרבניים. סעיף 13 לחוק קובע כי:

(א) השר, בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול, יקבע, בתקנות או בהוראות מינהל, לפי הענין, את סדרי המינהל של בתי הדין הרבניים וימנה על ביצועם את אחד הדיינים או אדם הכשיר להיבחר רב עיר, שיהיה אחראי בפניהם; מינוי לפי סעיף קטן זה של מי שכשיר להיבחר רב עיר טעון אישור הוועדה.

(ב) מנהל בתי הדין הרבניים שאיננו דיין, מינויו אינו טעון מכרז פומבי ודינו, לענין סעיף 17 ולענין חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969, כדין דיין.

12. כפי שניתן לראות, הסעיף מאפשר למנות למנהל בתי הדין הרבניים רק דיין או אדם הכשיר להיבחר כרב עיר. למיטב ידיעת העותרות, על פי הפרשנות הנוהגת אצל המשיבה 1, כשירים להתמנות לדיינים או רבני עיר גברים בלבד. באמצע שנת 2010 סיים את תפקידו כמנהל בתי הדין הרבניים הרב אליהו בן-דהן, (כיום סגן השר לענייני דתות), יצוין כי הרב בן דהן שימש בתפקידו זה כ-22 שנים.

13. במקום הרב בן דהן מונה לתפקיד, תחילה באופן זמני ולאחר מכן באופן קבוע, הרב הדיין, שלמה דייכובסקי אשר החל את כהונתו בחודש אוגוסט 2010 וסיים את כהונתו באוגוסט 2014. יצוין כי הרב הדיין דייכובסקי שימש במשך שנים רבות כדיין בבית הדין האזורי ולאחר מכן בבית הדין הגדול ומונה כמנהל בתי הדין הרבניים לאחר פרישתו מכס הדיינות בשל הגיעו לגיל פרישה.

14. ביום 29.7.10 הוגשה עתירה (בג"ץ 5720/10 המרכז לקידום מעמד האישה ע"ש רות ועמנואל רקמן ואח' נ' שר המשפטים ואח') במסגרתה ביקשו העותרים (ביניהם גם העותרות 4-2), כי שר המשפטים, דאז, יפרש את סעיף 13 לחוק הדיינים באופן שיאפשר מינוי של אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים. לחלופין, נתבקשה פסילתו של הסעיף באשר הוא פוגע בזכויות חוקתיות. עתירה זו נדחתה על הסף. בית המשפט קבע כי העתירה מקדימה את זמנה, שכן בעת הדיון בעתירה, השאלה האם ניתן למנות אישה לתפקיד נוכח הוראות סעיף 13 לחוק טרם נבחנה לגופה על ידי שר המשפטים, המשיב דאז וכן, לפי הודעת המשיב טרם נעשתה בחינה לגופה של אלה שהגישו מועמדות לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים.

15. ביום 13.9.10 הניחה הוועדה המייעצת, אשר מונתה על ידי שר המשפטים דאז רשימה של מועמדים עליהם היא ממליצה לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים. ברשימת המועמדים לא הופיע אף לא שמה של אישה אחת, יודגש כי אף שמה של עו"ד עטרה קניגסברג, שהגישה את מועמדותה אז לתפקיד, לא נכלל ברשימה וככל הידוע לעותרות מועמדותה אף לא נשקלה באופן אמיתי.

16. ביום 6.1.11 הוגשה עתירה נוספת (בג"ץ 151/11) נגד הליך מינוי מנהל בתי הדין הרבניים, בטענה, כי הפגמים אשר נפלו בהליך המינוי יורדים לשורשו של הליך, ומצדיקים את ביטולו. העותרים טענו, בין היתר, יש לפרש את סעיף 13 לחוק הדיינים, כך שלא יגביל את התמודדותן של נשים ויעלה בקנה אחד עם חוקי היסוד. כמו כן נטען כי הוועדה המייעצת לא פעלה באופן אקטיבי לאיתור מועמדות ראויות למשרה.

17. עתירה זו נדחתה הן בשל העובדה שבמהלך הדיונים בעתירה כבר מונה מנהל לבתי הדין, הרב דייכובסקי והן בשל ההסכמה הרחבה ביחס למינויו של הרב שלמה דייכובסקי לתפקיד.

18. במהלך השנים הוגשו הצעות לתיקון סעיף 13 הנ"ל לחוק הדיינים. ואף בכנסת ה-19 בשנים 2013-2014 הוגשו מספר הצעות לתיקון הסעיף הנ"ל באופן, שיאפשר לאישה להתמודד על תפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים (הצעת חוק פ/768/19, הצעת חוק פ/2119/19). לאחרונה הוגשה הצעה בנושא על ידי חברת הכנסת גילה גמליאל (הצעת חוק פ/1975/19) וכן על ידי חברות הכנסת שולי מועלם-רפאלי ואיילת שקד (הצעת חוק פ/2118/19). העתק ההצעות מצורף ומסומן נספח א'.

19. ביום 26.2.14 התקיים דיון בכנסת בנוגע להצעות האמורות: הצעת חוק הדיינים (תיקון) – כשירות למנהל בתי הדין הרבניים), התשע"ד-2014. באותו מועד קיבלו הצעות החוק רוב במליאה בקריאה טרומית:

הצ"ח פ/2118/19 של חה"כ שולי מועלם-רפאלי ואיילת שקד עברה ברוב של 30 בעד ו-12 נגד.

הצ"ח פ/768/19 של חה"כ מיכל רוזין עברה ברוב של 29 בעד ו-12 נגד.

הצ"ח פ/1975/19 של חה"כ גילה גמליאל עברה ברוב של 26 בעד ו-1 נגד.

הצעת חוק פ/2119/19 של חברת הכנסת מרב מיכאלי עברה ברוב של 24 בעד ו-9 נגד.

20. כל הצעות החוק עתידות להעלות לדיון בוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת, לשם הכנתן לקריאה ראשונה, ביום שני, ל' בכסלו תשע"ה, 22 דצמבר 2014.

21. ביום 8 במאי 2014 הגישה עותרת מספר 1 בתיה כהנא דרור את מועמדותה לתפקיד מנכ"לית בתי הדין. פנייתה זו של העותרת 1, לא זכתה לכל מענה. **העתק מפנייתה של העותרת 1 מיום 8/5/2014 מצורף נספח ב'**

22. ביום 6 ביולי 2014 שבה העותרת ופנתה למשיבה 1 בבקשה לברר ביחס למועמדתה. **העתק מפנייתה השנייה של העותרת 1 מיום 6/7/2014 מצורף – נספח ג'**

23. ביום 16 ליולי 2014 לאחר שגם פנייתה השנייה לא נענתה, פנתה שוב העותרת 1 אל המשיבה 1 בדרישה לקבל מענה לפנייתיה. **העתק מפנייתה של העותרת 1 מיום 16/7/2014 מצורף – נספח ד'**

24. בתשובה נשלח לעותרת 1 מענה פורמלי כי מכתבה התקבל.

25. ביום 11 לאוגוסט 2014, שוב פנתה העותרת 1 בפנייה דחופה למשיבה 1 בדרישה לקבלת אישור על רישום מועמדותה לתפקיד ובחינת מועמדותה לגופו של עניין. **העתק פנייתה של העותרת 1 מיום 11/8/14 מצ"ב ומסומן נספח ה'.**

26. ביום ה' בתאריך 14/8/14 הודיע משרד המשפטים על מינויה הזמני של עו"ד אמי פלמור, מנכ"ל משרד המשפטים כמנהלת הכללית זמנית של בתי הדין הרבניים. בין היתר נכתב בהודעת משרד המשפטים:

שרת המשפטים רואה חשיבות רבה בזהותו של מנכ"ל לבתי הדין הרבניים. לדבריה מדובר בתפקיד בעל משמעויות שהן לא רק ניהוליות אלא מהותיות שלהן על חיי היומיום של מיליוני אזרחים בישראל.

שרת המשפטים לבני מבקשת למנות לתפקיד אדם ראוי מבחינת עמדותיו המהותיות וגם מבחינת יכולות הניהול.

27. בעקבות מינויה הזמני של עו"ד פלמור, פנתה העותרת 3 כ"א למשיבה 1. בין השאר, קראה יו"ר העותרת 3, גליה וולוך, למשיבה 1 לבחון את מועמדותן של מועמדות נשים לתפקיד מנהלת כללית קבועה של בתי הדין הרבניים. כן ציינה יו"ר העותרת 3 בפנייתה כי:

לטעמנו, לא יעלה על הדעת כי גם מינוי לתפקיד פרוצדוראלי, כגון מנהל כללי, יהיה חסום בפני מועמדות נשים. אין לאפשר קיום הליכי מינוי לתפקיד זה, שלא בכפוף לערכי היסוד הדמוקרטיים של מדינת ישראל. ובראש ובראשונה – שוויון בין המינים, חופש העיסוק וייצוג הולם.

לאור כל האמור, אנו פונות אליך בבקשה להבטיח כי המינוי הקבוע לתפקיד יהיה פתוח בפני מועמדות נשים, על מנת למנוע פגיעה בזכות היסוד של נשים להבחן לתפקיד כשוות בין שווים.

העותרת 3 לא קיבלה מענה לפנייתה. **העתק מפנייתה העותרת 3 מצורף נספח ו'**

28. ביום 3.9.14 נמסר לה ממושרד משיבה 1, כי מועמדותה נרשמה. בין השאר נאמר בתשובת יועמ"ש משרד המשפטים כי על פי סעיף 13 לחוק הדיינים, משרת מנהל כללי לבתי הדין הרבניים פטורה ממכרז פומבי. במאמר מוסגר יצוין כי דווקא בשל כך, מוטלת על המשיבים חובה מוגברת להבטיח כי מי שימונה לה הוא בעל כישורים הולמים, אינו לוקה בניגודי אינטרסים ואינו ממונה ממניעים פסולים (ר' בהרחבה בפרק המשפטי). עוד נאמר בתשובת יועמ"ש משרד המשפטים כי מועמדות העותרת 1 ופניותיה הובאו בפני המשיבה 1, אשר תשקול את הנושא בבואה למנות מנהל בתי דין רבניים. **העתק מתשובת המשיבה 1 מיום 3/9/2014 מצורפת נספח ז'**

29. כפי שיפורט בהמשך, הבטחה שלטונית זו לא קוימה ומועמדותה של העותרת 1 לא נשקלה באמת בלב פתוח ונפש חפצה.

30. ביום 6/10/2014 הוגשה עתירה בג"צ 6691/14. **התנועה למען מדינה יהודית נ' שרת המשפטים ואח'.** העותרת, התנועה למען מדינה יהודית, דרשה, בין השאר, מינוי מנהל קבוע לבתי הדין הרבניים בהתאם להוראת סעיף 13(א) לחוק הדיינים. בעתירה נטען בין השאר, כי מינוי עו"ד פלמור פוגע בעקרון הפרדת הרשויות.

ביום 29 לאוקטובר 2014, פנו העותרות 2-4, בבקשה לקבל את עמדת משרד המשפטים לעניין פרשנותו של סעיף 13 לחוק הדיינים ואפשרות מינויה של אישה כמנהלת בתי הדין הרבניים. **העתק הפניה מיום 29/10/2014 מצורף נספח ח'.**

31. יצוין כי כ-4 שנים לאחר שבית משפט נכבד זה קבע כי יש לתת למשיבה 1 הזדמנות לגבש את עמתה לעניין פרשנות סעיף 13 לחוק הדיינים, לאחר שמונה כבר מנהל כללי קבוע ומינויו של מנהל כללי נוסף עומד להתקבל ממש בימים אלה, הגיעה העת כי המשיבה 1 תואיל בטובה ותודיע את עמדתה ביחס לסוגיה חשובה זו. למרות האמור לעיל, העותרות 2-4 לא קיבלו כל מענה על פניה זו עד למועד הגשת עתירה זו ועד בכלל.

32. ביום 28 לנובמבר 2014, התפרסמה ידיעה בעיתון הארץ לפיה המשיבה 1 הגיעה להסכמות בנושא מינוי דיינים לבתי הדין ומינוי מנהל כללי לבתי הדין הרבניים. **העתק ידיעה מעיתון הארץ מצורף נספח ט'**

33. ביום 14-11-30 נשלח מכתב נוסף מטעם העותרות 2-4, המבקשות לעכב את הליכי מינוי מנהל כללי לבתי הדין הרבניים עד לתיקון החוק, אשר יאפשר מינויה של אישה לתפקיד. **העתק הפניה מיום 30/11/2014 מצורף נספח י'**

34. בו ביום התקבלה תשובתה של המשיבה 1, לפיה "פנייתה של העותרת 1 הובאה בפני המשיבה 1. בתשובתה חזרה המשיבה 1 על הוראות סעיף 13 לחוק הדיינים ונמנעה, ולא בכדי, מלהתייחס לעניין פרשנות סעיף 13 הנ"ל. עוד עולה מן התשובה כי בכוונת השרה למנות מנהל כללי בימים הקרובים. **העתק מתשובת המשיבה 1 מיום 30/11/2014 מצורפת נספח יא'**

35. זה המקום לציין ולהדגיש כי בשום שלב עד מועד הגשת עתירה זו ובכלל, לא זומנה העותרת 1 אל המשיבה 1, ו/או אל המשיב 2, לא נערך עימה כל ראיון, לא נבחנו כישוריה וידיעותיה בכל עניין הקשור לבית הדין הרבני ובכלל. וכאמור, כי עד כה נמנעת משיבה 1 מלתת פרשנות לסעיף 13 לחוק הדיינים.

36. כפי שכבר צוין, העותרת 1 הינה אישה דתיה, עורכת דין במקצועה, בעלת השכלה אקדמית רחבה בתחום היסטוריה של עם ישראל, מדע המדינה, פסיכולוגיה ועוד. העותרת 1 בוגרת המכון התורני הגבוה לבנות בבר אילן, סטודנטית לתואר שני בתוכנית ייחודית למנהלים בבית הספר למדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית בירושלים, בעלת ותק של שנים ארוכות בתחום הטיפול בנשים עגונות ומסורבות גט; בעלת בקיאות בעניינים אשר בתחום סמכותם של בתי הדין הרבניים, הן בדין המהותי והן בפרוצדורה. בקיאה היטב בצרכי המתדיינים בבתי הדין הרבניים, גברים ונשים כאחד;

37. זאת ועוד, העותרת 1 ייצגה מתדיינות בתיקים רבים. רובם ככולם מורכבים ביותר. בכלל זה הובילה העותרת 1 כמייצגת את תיק "זיכוי הגט" אשר אפשר מתן גט לאישה אשר בעלה שרוי בתרדמת - פסק דין תקדימי ואף היסטורי. בנוסף, כאמור, העותרת 1 הנה בעלת ניסיון ניהולי ארוך שנים מוכח.

38. לא זו אף זו, בשנת 2013 נבחרה העותרת 1 כאחד מעשרת האנשים (נשים וגברים כאחד), המשפיעים ביותר בתחום היהדות במדינת ישראל.

39. הנה כי כן מדובר במועמדת ראויה ביותר, אשר זכאית, לכל הפחות, כי מועמדותה תבחן, באופן אמיתי, בלב פתוח ונפש חפצה. כאמור, העותרת 1, לא זכתה אפילו ראשיתו של הליך בחינה אמיתית של מועמדותה, כנדרש.

טיעוני העתירה

40. העותרות מבקשות כי בית המשפט הנכבד, יורה כי סעיף 13 לחוק הדיינים, כפרשנותו על ידי משרד המשיבה 1, בטל, בשל היותו בלתי חוקתי, נוגד את עקרון השוויון, מפלה לרעה נשים, ואינו מאפשר להן להתמודד לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים. יתירה מכך, הסעיף בפרשנותו, כאמור, אף פוגע בזכותן של נשים להגיש מועמדות ולהתמודד לתפקיד. הפליה זו עומדת, בין היתר, בניגוד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק, חוק שיווי זכויות האישה, חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה ועקרונות היסוד בשיטתנו המשפטית.

41. כך, חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע כי "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם". בהחלטה בעתירה בעניינה של אליס מילר, קבעה כב' השופטת דורנר כי הפליה נגד נשים מהווה פגיעה בזכות לשוויון ומהווה, בין היתר, השפלה:

"...סגירת מקצוע או תפקיד בפני אדם מחמת מינו, גזעו או כיוצא באלה, משדרת מסר כי הקבוצה שעומה הוא נמנה היא נחותה, ובכך נוצרת לבנות

הקבוצה ולבניה תדמית נמוכה. כך מתהווה מעגל קסמים המנציח את ההפליה. התדמית הנמוכה, שיסודה בשונות הביולוגית או הגזעית, גורמת להפליה, וההפליה מאששת את הסטריאוטיפים המשפילים בדבר נחיתות המופלה. היסוד המרכזי, על-כן, בהפליה מחמת מין, גזע או הפליה דומה הוא השפלת הקורבן... (בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4), 94).

42. אמנם, לכאורה ניתן לטעון כי חוק הדיינים קדם לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו ולפיכך, מוגן על פי סעיף 10 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. ואולם, כפי שכבר נקבע לא אחת על ידי בית משפט נכבד זה, יש לפרש את סעיף 13 לחוק הדיינים ברוח ולאור עקרונות היסוד, כפי שנקבעו בחוק היסוד ובכלל.

43. כך למשל עא 8622/07 אהוד רוטמן נ' מע"צ החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ, (פורסם בנבו), נקבע כי לחוקי היסוד משקל ניכר בפרשנות החקיקה:

"...כפי שנפסק לא אחת, הגם שחוק היסוד אינו גורע מתוקפו של דין שקדם לו, יש בכוחו של חוק היסוד כדי לשנות את מובנו של חוק ישן, ולהעניק לו מובן חדש במקום שקיימת אפשרות פרשנית לכך (בש"פ 537/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 355, 410-412 (1995) (להלן: בש"פ גנימאת); דנ"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4) 589, 652-654 (1995) (להלן: דנ"פ גנימאת)).

3 באיזה אופן משפיעים חוקי היסוד על פרשנותו של דין ישן? עמד על כך המשנה לנשיא א' ברק: "נראה לי כי ניתן להצביע – בלי למצות את היקף ההשפעה – על שתי השלכות חשובות של חוק היסוד: ראשית, בקביעת התכלית החקיקתית המונחת ביסוד דבר חקיקה (ישן) יש ליתן משקל חדש ומוגבר לזכויות היסוד הקבועות בחוק היסוד. שנית, בהפעלת שיקול-דעת שלטוני, המעוגן בדין הישן, יש לתת משקל חדש ומוגבר לאופי החוקתי של זכויות האדם המעוגנות בחוק היסוד. שתי השלכות אלה קשורות ושזורות זו בזו" (בש"פ גנימאת, בעמ' 412).

44. עוד נקבע כי על הרשות המנהלית להפעיל סמכויות פוגעניות שיסודן בדינים שקדמו לחוק-היסוד בהתאם לאמות המידה הקבועות בפסקת ההגבלה (ר' עניין רוטמן והאסמכתאות המובאות בו).

45. לאור האמור, ברור כי יש לפרש את סעיף 13 לחוק הדיינים באופן המאפשר לנשים להתמודד. על תפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים.

46. העותרות יטענו גם כי יש לקבל את העתירה לאור הוראותיו של חוק יסוד: חופש העיסוק קובע: "כל אזרח או תושב של המדינה זכאי לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח יד".

יודגש כי חוק יסוד חופש העיסוק חל גם על דינים שנחקקו עובר לחקיקתו ולפיכך, סעיף 13 לחוק הדיינים בטל ו/או יש לפרשו רק באופן העולה בקנה אחד עם הוראותיו של חוק יסוד חופש העיסוק, באופן המאפשר גם לנשים להתמודד על תפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים.

47. כך למשל, בבג"ץ 6300/93 **המכון להכשרת טוענות בית דין נ' השר לענייני דתות**, פ"ד מח(4), 441 (עניין המכון להכשרת טוענות בית דין), מתח בית משפט נכבד זה, ביקורת על מקרים בהם נשים הופלו לרעה כאשר נבחנו בבחינה המסמיקה אותן לשמש כטוענות רבניות בבתי הדין הרבניים. בית המשפט קבע כי הזכות לחופש העיסוק היא זכות

"שחשיבותה העליונה הוכרה בשיטתנו המשפטית מאז ומתמיד והיא עוגנה בחוק

יסוד: חופש העיסוק ומהווה זכות חוקתית בעלת ערך עליון."

48. מהתנהלות המשיבה 1 ומשרד המשפטים עולה כי הפרשנות הנוהגת אצל במשיבה 1 ביחס לסעיף 13 לחוק הדיינים, אינה מאפשרת לנשים להתמנות לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים. משכך, הרי שהתנהלות המשיבה 1 פוגעת בזכות יסוד: חופש העיסוק של העותרת 1 בפרט ונשים, מועמדות פוטנציאליות בכלל.

49. עוד יטענו העותרות כי המשיבים לא יוכלו להסתמך על פסקת ההגבלה הקבועה בחוקי היסוד הנ"ל. זאת, בין השאר, לאור העובדה שפסקת ההגבלה בחוקי היסוד קובעת כי ניתן לפגוע בחוקי היסוד בחוק ההולם את ערכיה של מדינה ישראל, שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

50. בעניינינו, פרשנות המקבעת כשירות להתמנות למנהל כללי לבתי הדין הרבניים לגברים בלבד, מהווה הפליה חמורה על רקע מגדרי; הפליה בלתי מידתית, שאינה הולמת את ערכי מדינת ישראל ואינה לתכלית ראויה.

51. בהתאם, חוק הפוגע בחופש העיסוק או בכבוד האדם הוא חוקתי רק אם פגיעתו היא במידה שאינה עולה על הנדרש. דהיינו, היקף הפגיעה צריך שלא יעלה על הנדרש. הדרישה למידתיות מתמקדת באמצעים שבחר המחוקק. לא די בכך שתכליתו של החוק ראויה, (שספק אם מתקיים בעניינינו בהקשר של סעיף 13), היא. נדרש כי האמצעים שנבחרו להגשמת התכלית הראויה הם מידתיים.

52. על פי הפסיקה, בבג"ץ 1715/97 **לשכת מנהלי השקעות בישראל נ' שר האוצר**, נא (4) 367 פסקה 18 (ואילך) מבחן המידתיות נחלק לשלושה מבחני משנה: האמצעי המתאים והרציונלי; האמצעי שפגיעתו פחותה; מבחן האמצעי המידתי.

53. במבחן המשנה הראשון, נדרש קשר של התאמה בין המטרה לאמצעי. האמצעי החקיקתי צריך להוביל, באופן רציונאלי, להגשמתה של המטרה החקיקתית. במקרה שלנו אין התאמה בין המטרה לאמצעי. מטרת חוק הדיינים הוא לאפשר קיומה של מערכת בתי דין רבניים הפועלת בהתאם לפסיקת ההלכה. הלכה זו, לתפיסתם של רבים, דורשת התמנותם של דיינים גברים בלבד (ואף על כך ניתן לחלוק) אך היא אינה פוסלת התמנותן של נשים לתפקידים כגון טוענות רבניות ובוודאי תפקידים מנהליים כדוגמת מנהל כללי. לפיכך, אין כל מניעה שלניהול בתי הדין הרבניים תמונה אישה.

54. על פי מבחן המשנה השני, האמצעי החקיקתי הפוגע בחופש העיסוק ראוי רק אם לא ניתן להשיג את המטרה החקיקתית על-ידי אמצעי אחר, אשר פגיעתו בזכות האדם תהא קטנה יותר. בעניין סעיף 13,

על פי המבחן המתון אין כלל צורך לפגוע בשוויון של ציבור הנשים בקשר למשרת מנהלת כללית, באשר, אין מדובר במשרה שיפוטית וממילא אין כל מניעה דתית, אליבא דכולי עלמא, למינויה של אישה.

55. מבחן המשנה השלישי, הוא מבחן האמצעי המידתי הדורש קיומו של יחס ראוי בין התועלת שתצמח ממנו לבין היקף פגיעתו בזכות אדם חוקתית. אם השימוש באמצעי החקיקתי גורם לפגיעה חמורה בזכות האדם, ואילו התועלת הצפויה ממנו לציבור היא מזערית, כי אז אפשר שהחקיקה חורגת מהמידה הדרושה (במובנה הצר). הפרשנות הנוהגת על ידי המשיבה 1, לסעיף 13 לחוק הדיינים לא רק שאינה מביאה תועלת לציבור, אלא גורמת לפגיעה חמורה בזכות הנשים לשוויון במשרות ציבוריות כמשמעותן, בין השאר בתיקון לחוק שיווי זכויות האישה התשי"א-1951. זאת במיוחד לאור העובדה שבמערכת בתי הדין הרבניים, אשר מדירה נשים מעמדות שיפוט, מן הראוי כי למצער, תפקיד שאין מניעה שיאושיש על ידי אישה לפי ההלכה היהודית, תמונה לו אישה.

56. זה המקור להעיר כי מדובר בתפקיד מנהלי-אדמיניסטרטיבי במהותו. תפקיד שאינו שיפוטי ואינו מצריך ידע הלכתי נרחב. זאת ועוד, הוראות חוק דומות, המסדירות את מינוים של מנהלים לערכאות שיפוטיות אחרות, אינן מכילות דרישה כי למנהל הערכאה יהיה ידע משפטי-שיפוטי נרחב, או בעניינינו, ידע הלכתי נרחב. ר' סעיף 82 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984; סעיף 16 לחוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ג-1962, סעיף 10 לחוק הקאדים, התשכ"א-1961 וכיו"ב).

57. הקביעה בסעיף 13 לחוק הדיינים, כי די בכך שמנהל בתי הדין יהיה כשיר להתמנות כרב עיר, מעידה כי הדרישה לכשירות לדיינות אינה הכרחית. די בבקיאות כללית בהלכה כדי שניתן יהיה למלא את התפקיד. פרשנות דרישה זו כמאפשרת מועמדים גברים בלבד, בין אם מכוונת ובין אם לאו, מגבילה ומדירה נשים מלהתמנות לתפקיד מנהלת כללית לבתי הדין הרבניים.

58. ויודגש, בית משפט נכבד זה כבר אמר את דברו בעניין כשירותן של נשים למלא תפקידים מנהליים, הכרוכים בשירותי דת, שאינם בעלי אופי הלכתי. כך, בבג"ץ 153/87 שקדיאל הגיע בית המשפט למסקנה כי תפקידי המועצה הדתית הם מנהליים בעיקרם ואין כל מניעה דתית להכתיב למינויה של אישה כחברת המועצה הדתית נקבע כי:

"מועצה דתית המוקמת לפי חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב] היא גוף מינהלי, המוקם על-פי החוק, ועל הרכבתו חלים הדינים וההוראות שבחוק ושבפסיקה, שעליהם עמדנו במפורט לעיל (ראה במיוחד בג"צ 568/76 (הנ"ל)). מכאן נובעת המסקנה הברורה, שאי-הכללת מועמד למועצה דתית, משום שהמועמד הוא אישה, נוגדת את עקרון היסוד של מערכת המשפט הישראלית, שלפיו אסורה הפליה מטעמי מין. עקרון יסוד זה הונח, במגילת העצמאות, והוא אחד מעקרונות היסוד שמצאו את ביטויים גם בדבר חקיקה של המחוקק, ואינו רק זכות שאינה כתובה עלי ספר" שמקורה בחקיקה השיפוטית של בית-משפט זה. כוונתי לחוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951"

(בג"ץ 153/87 לאה שקדיאל נ' השר לענייני דתות, פ"ד מב(2) 221, 241)

59. משקבע המחוקק כי תפקיד המנהל אינו זהה לתפקיד הדיין, הרי יכול להתמנות לו גם מי שאינו כשיר להתמנות כדיין. משכך, הרי שיש לפרש, הן לאור ההרחבה של המחוקק והן לאור אופיו של התפקיד, את דרישת הכשירות באופן רחב לפיו דרישת הכשירות כרב או כדיין מתייחסת לרמת הידיעות הכלליות בהלכה בלבד ולא דווקא יכולת כשירות (של גברים בלבד), להתמנות כדיינים או כרבני ערים, כפי שהיא מיושמת כיום על ידי מועצת הרבנות הראשית.

כבר קבע כב' השופט חשין בעניין שדולת הנשים :

"הפלייתה של האישה לרעה הינה רעה חולה המלווה את החברה מימי-קדם, מאות ואלפים בשנים. הפליה מתמשכת זו יצרה אורחות-חיים ואורחות-מחשבה מסוימות, ואלו העמיקו שורש עד שלעתים דומה – על דרך ההפלה – כי יצרו מעין-מוטציה במערכת הגנטית שלנו. מכל מקום, כולנו ידענו כי אורחות אלו לא ניתן לשרשן מבוקר עד ערב. יתר-על-כן: התמשכותה של ההפליה שנים כה רבות יצרה שכבות של הפליה – זו על-גבי זו – וכך נתגבשה והלכה הפליה מצטברת, הפליה שלבשה מחלצות של מעין-סטטוס. למשל: פשיטא שאישה אינה יכולה למלא תפקיד בצוות-אוויר בחיל האוויר (פרשת אליס מילר); פשיטא שאישה אינה מתאימה לשמש כחברה במועצה דתית (פרשת שקדיאל); פשיטא שאישה אינה מתאימה להימנות עם האספה הבוחרת ברב עיר (פרשת פורז)... ועוד ועוד.

בג"ץ 2671/98 **שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה פ"ד נב(3) 630, 654**. (להלן: בג"ץ שדולת הנשים")

יפים לעניינינו גם דבריו של בית המשפט העליון בבג"ץ רקנט :

"הפליה בין אדם לאדם פוגעת בחוש הצדק השוכן עמוק-עמוק בלבנו, והמשפט נחלץ בכל-כוחו ובכל-מאודו להגן על המקופח שלא-כדין ועל מי שהופלה לרעה. כללי השוויון ואיסור הפליה אין הם אלא כללי צדק והגינות שחברה מתוקנת לא תוכל היות בלעדיהם."

בג"ץ 6051/95 **רקנט נ' בית הדין הארצי לעבודה פ"ד נא(3) 289**.

60. לאור האמור, אנו רואים כי ההפליה הגורמת לכך שאישה אינה יכולה להתמנות ואף להגיש מועמדות לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים, אסורה במישור החוקתי בשל הפגיעה הנגרמת לשוויון, לכבוד האדם ולחופש העיסוק.

61. שלילת מועמדותן של נשים לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים ואי מינויין של נשים לתפקיד, משמעם פגיעה בחופש העיסוק של נשים בכלל, ושל העותרת 1 בפרט, וזאת בניגוד להוראות חוק יסוד: חופש העיסוק. על פי סעיף 10 של חוק היסוד, הוראות חוק שאינן עומדות בתנאי פסקת ההגבלה יבוטלו או, לכל הפחות יפורשו ברוח עקרונות חוק היסוד. מכאן, שדינו של סעיף 13 לחוק הדיינים להתבטל או לכל הפחות להתפרש, לאור הוראות ועקרונות השוויון.

62. עוד יטענו העותרות היא כי היעדר מתן הזדמנות אמיתית למינוי אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים מהווה הפליה בקבלה לעבודה נגד נשים, אסורה על פי סעיף 2 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988 (להלן: **חוק שוויון ההזדמנויות**). המשיבים לא יוכלו לחסות תחת הגנת סעיף 2(ג) לחוק שוויון ההזדמנויות, שכן אין במשרה, מושא העתירה, פן המצדיק אי מינוי אישה לתפקיד.

63. כך בעניין שדולת הנשים:

"עיקרון מן הראשונים במלכות – משכמו ומעלה גבוה מכל שאר עקרונות – הוא עקרון השוויון; ובשמו האחר: עקרון איסור ההפליה. השוויון הוא "...נשמת אפו של המשטר החוקתי שלנו כולו" (השופט לנדוי בבג"ץ 98/69 ברגמן נ' שר האוצר ואח', בעמ' 698); כך הוא במשפט הציבורי וכך הוא בכל נימה ונימה של חיינו בחברה. "...עקרון השוויון, הוא היה בראשית, בו תחילת התחילות, ואידך אינו אלא פירוש והארה" (בג"ץ 7111/95, 8195 מרכז השלטון המקומי ואח' נ' הכנסת ואח' (פרשת מרכז השלטון המקומי), בעמ' 501)."

64. ובלשונו היפה של כב' השופט חשין:

עקרון השוויון בין איש ואישה ובין בני-זוג צמח ועלה בשיטת המשפט בישראל להיותו עקרון-על – אם תרצה: עקרון-מסד – ובגדרות שהוצבו לו שאר הוראות וכללים מן המניין יקודו לו וישתחו לו. שנמצא לנו כי איסור הפליה מחמת מין הפך דוקטרינה במשפט הארץ; כי מציג עצמו לפנינו עקרון-על מן הראשונים במלכות, נדע אף זאת: כי רק שיקולים כבדי-משקל, שיקולים חריגים, יוכלו לו...

בג"ץ 6845/00 **איתנה ניב נ' בית-הדין הארצי לעבודה**, פ"ד נו(6) 663

65. סיכומו של דבר וכפי שעולה מן המקובץ, התפקיד של מנהל בתי דין רבניים אינו תפקיד שיפוטי ואינו מצריך ידע הלכתי נרחב. לכן, פרשנות סעיף 13 לחוק הדיינים, באופן המדיר נשים מהזכות להתמודד לתפקיד, מפלה באופן חמור נשים בקבלה לעבודה לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים שכן לא ניתן לטעון כי מדובר בהפליה בנובעת מאופי התפקיד או מהותו ואין כל טעם המצדיק פגיעה בעקרון יסודי כה נעלה זה.

66. זאת ועוד, סעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959 מחייב את המדינה לתת ביטוי הולם לבני שני המינים בקרב העובדים בשירות המדינה. הסעיף קובע כי:

"בקרב העובדים בשירות המדינה, בכלל הדרגות והמקצועות, בכל משרד ובכל יחידת סמך, **יינתן ביטוי הולם, בנסיבות הענין, לייצוגם של בני שני המינים**, של אנשים עם מוגבלות, של בני האוכלוסיה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית, ושל מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה."

67. לפי ההלכה שנקבעה עוד בעניין שדולת הנשים :

"בניסיון להביא לייצוג ההולם של נשים בגופים ציבוריים, חובה של-ממש היא המוטלת על בעל-סמכות לחפש אחר מועמדות מתאימות." (פ"ד נב(3), 630, עמ' 661)

וגם בעניין יעל ארן :

החובה לתת ביטוי הולם לייצוג של בני שני המינים אינה אך חובה פסיבית אלא מדובר בחובה אקטיבית שמשמעותה מתן העדפה מתקנת לשם תיקון עוול היסטורי במסגרתו לא זכו נשים לייצוג הולם בגופים ציבוריים. הואיל וכך, מוטלת לטעמי על הרשות המוסמכת החובה האקטיבית לנקוט בפעולות פוזיטיביות של איתור ומינוי מועמדות מתאימות (ראו: פסק דינו של כבוד השופט א' מצא בעניין שדולת הנשים, עמוד 529; פרנסס רדאי "תאוריה משפטית, חקיקה והתדיינות פמיניסטיות בישראל: רטרוספקטיבה" עיונים במשפט מגדר ופמיניזם) 36-37, 45 דפנה ברק-ארז עורכת, 2007.

בג"ץ 5755/08 יעל ארן נ' ממשלת ישראל, (פורסם בנבו) :

עינינו רואות כי לא רק שיש לאפשר למועמדות להגיש מועמדות לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים, אלא שחובה על המשיבים לעשות מאמץ למצוא מועמדות מתאימות לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבני כדי שיינתן ביטוי הולם לייצוג שני המינים. ובפרט במוסד שבו אין כלל ייצוג לנשים, למרות שכאמור, כמחצית מהבאים בשעריו, לפחות, הן נשים.

68. כך עולה אף מחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א- 1951 הקובע בסעיף 6ג שבו את החובה לייצוג הולם של נשים בגופים ציבוריים המוקמים מכוח חוק בסוגי המשרות ובדירוגים השונים בקרב העובדים.

66. (א) **בגוף ציבורי** ובו עמדות המכרזים והמינויים של גוף ציבורי, **יינתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים** בסוגי המשרות ובדירוגים השונים בקרב העובדים, ההנהלה, הדירקטוריון והמועצה, ובלבד שאם לצורך ביצוע הוראה זו נדרשת העדפת אישה, תינתן העדפה כאמור אם המועמדים בני שני המינים הם בעלי כישורים דומים.

...

(ב) נקבע בחוק כי ימונו להנהלה, לדירקטוריון או למועצה של גוף ציבורי נציגים או חברים כלהלן, לא יחולו עליהם הוראות סעיף זה:

(1) נציגים של גופים או של ארגונים המנויים באותו חוק, **אלא אם כן לגוף או לארגון יותר מנציג אחד**;

(2) חברים המכהנים בגוף בתוקף היותם נבחרים ציבור.

(ג) בסעיף זה -

"גוף ציבורי" - כל אחד מאלה:

(1) ...

(2) ...

(3) ...

ההחלטה הקיימת בחוק לדרישה זו מצויה בסעיף 7 לחוק וקובעת כי :

... 7."

(ג) הוראות חוק זה לא יחולו על מינוי לתפקיד דתי בהתאם לדין הדתי, ובכלל זה על מינוי רבנים ובעלי תפקידים שיפוטיים בבתי דין דתיים."

69. יוצא איפה כי החוק מחריג מחובת הייצוג ההולם רק תפקידים דתיים בהתאם לדין הדתי. חוק הדיינים אינו דין דתי וממילא תפקיד מנהל בתי הדין הינו תפקיד מנהלתי בלבד. ומכאן, שבמקרה דנא, חלה החובה לייצוג הולם מכוח סעיף 6 לחוק שיווי זכויות האישה וממילא יש לאפשר לנשים להתמודד על התפקיד.

70. זאת ועוד, כאמור, בימים אלה ממש דנה הכנסת בתיקון חקיקה אשר במהותו יבטל את הפגם הקיים כיום בחוק הדיינים. ללמדך, הרשות המחוקקת עצמה סבורה, כי אין כל מניעה במינויה של אישה לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים וממילא יש לאפשר לאישה להתמנות לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים.

71. העותרות יטענו עוד כי המשיבה 1 קיבלה די והותר זמן לגבש את עמדתה בשאלה האם ניתן למנות אישה לתפקיד נוכח הוראות סעיף 13 לחוק הדיינים. הן על ידי בית משפט נכבד זה עצמו, בפס"ד בבג"ץ 5720/10, המשך בפניות החוזרות מטעם העותרות.

72. למרות שחלפו כ- 4 שנים מאז העתירה הראשונה בעניין מינוי אישה לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים, המשיבה 1 ומשרד המשפטים בכלל נמנעים ולא בכדי מהצגת עמדתם בעניין פרשנות סעיף 13 לחוק הדיינים. זאת למרות שמאז כבר מונה מנהל קבוע אחד ומנהל קבוע נוסף עתיד להתמנות בכל רגע. משכך, ולו משום כך אין להמתין עודן לגיבוש עמדת המשיבים. בהתאם על בית המשפט הנכבד להתערב ולהכריע בסוגיה ולקבוע כי הפרשנות הנכונה, שלא לומר הפרשנות היחידה, האפשרית לסעיף 13 הנ"ל היא זו המאפשרת מינויה של אישה לתפקיד מנהל כללית לבתי הדין הרבניים.

73. לא זו אף זו, התמהמהותם והתחמקותם של המשיבה 1 ומשרדה מלקבוע עמדה ברורה בשאלת פרשנות סעיף 13 הנ"ל מרתיעה מעמדות פוטנציאליות רבות מלהגיש את מועמדותן כלל. בכך יש משום הטעיה ופגיעה בזכותה של כל מתמודדת פוטנציאלית מלהגיש את מועמדותה. אף משום כך על בית המשפט הנכבד להתערב וליתן את הסעדים המבוקשים בעתירה זו.

74. בשולי הדברים יוסיפו העותרות ויטענו עוד כי על אף האמור בסעיף 13(ב) לחוק הדיינים, בדבר הפטור מחובת מכרז פומבי, הרי שאין בכך כדי לתת הכשר למשיבים לעשות ככל העולה על רוחם במחשכים. ככלל מועמדים למשרות בשירות המדינה מתמנים בדרך של מכרז פומבי ר' סעיף 19 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959. עם זאת החוק קובע משרות מסוימות - למשל בצבא, במטרה

ובשירות בתי הסוהר, וכן משרת נציב שירות המדינה והיועץ המשפטי לממשלה - פטורות מחובת מכרז. ובדומה גם מינוי מנהל כללי לבתי הדין הרבניים.

75. עם זאת, על פי הפרקטיקה הנוהגת, דווקא על המשרות הפטורות מחובת מכרז חשוב במיוחד לפקח. בין היתר לבדוק ולהבטיח כי האנשים הממונים להן הם בעלי כישורים הולמים, אינם לוקים בניגודי עניינים ואינם ממונים ממניעים פסולים (מינויים והסכמות פוליטיים וכיו"ב). בהקשר זה יצוין למשל כי בעקבות הפרשה המכונה "פרשת בר-און", בה התעורר חשד לניסיון למנות יועץ משפטי לממשלה תוך מניעים פסולים, עלה ביתר שאת הצורך להסדיר את הליך המינוי לתפקידים בכירים בשירות המדינה ולפקח עליו. בעקבות אותה פרשה אף הוקמה "ועדת שמגר", אשר המליצה על רפורמה בדרכי המינוי של היועץ המשפטי לממשלה ובעקיפין השפיעה גם על הפיקוח על מינויים למשרות בכירות אחרות. **בסופו של דבר נוצרו שני סוגי ועדות לפיקוח על מינוי לתפקידים בכירים בשירות המדינה הפטורים מחובת מכרז: ועדות איתור ועדות מינויים.**

76. בהתאם, הגם שלכאורה המשיבים אינם מחוייבים במינוי ועדת איתור ו/או ועדת מינויים לשם בחירת מנהל כללי לבתי הדין, הרי שלאור חשיבותה ומרכזיותה של המשרה, מצופה כי יפעלו על פי קני המידה שהותוו בתחום הציבורי ושתפקוד כה משמעותי ובעל חשיבות לא ייקבע ב"מחשכים", ב"דיל" – הסכמה פוליטית כזו או אחרת, אלא יתקיים לאור השמש, בהליך ראוי, שקוף, בו ינתן לכל מועמד, או מועמדת יומם, להציג את כישוריו ויכולותיו. על בית המשפט נכבד לומר את דברו ולהורות למשיבים לפעול בדרך של מנהל תקין ושקוף.

סיכומו של דבר

77. ב-2014, בעשור השני של המאה ה-21 לא יעלה על הדעת כי דרכה של אישה במדינת ישראל תהיה חסומה מלמלא תפקיד של מנהלת בתי הדין הרבניים. תפקיד מנהלי, שאין כל מניעה, חוקתית, חוקית או הלכתית, כי אישה תשמש בו. לא יעלה על הדעת כי נשים תודרנה ותופלנה לרעה אפילו בתפקיד אדמיניסטרטיבי זה.

78. למרות האמור, המשיבים אינם פועלים כנדרש על פי חוקי היסוד, חוקי השוויון ועקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית, כדי להבטיח זכות שווה להבחן לתפקיד גם לנשים.

79. לאור כל האמור, על בית המשפט הנכבד לקבל את העתירה, באופן שתובטח זכותן של נשים, המבקשות להתמודד על תפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים, כי מועמדותן תישקל באופן אמיתי, בלב פתוח ונפש חפצה, בתהליך חשוף לאור יום, שקוף והוגן; תוך שמירה על עיקרון השוויון והזכות לכבוד ולחופש העיסוק המוגנות על ידי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק.

80. לאור כל האמור, על בית המשפט הנכבד לקבוע כי יש לפרש את סעיף 13 לחוק הדיינים בצורה מרחיבה המאפשרת לנשים להגיש מועמדות למשרת מנכ"ל בתי הדין הרבניים ולחילופין להורות על ביטולו של הסעיף. כך או כך, אין להותיר על כנו מצב בלתי תקין זה, הנמשך שנים רבות.

81. לאור העובדות והנימוקים המפורטים בעתירה זו מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן את הסעדים כמפורט בראשית העתירה.

82. כן מתבקש בה"ד הנכבד לפסוק לעותרות את הוצאותיהן בגין עתירה זו.

83. מן הדין ומן הצדק להיעתר לעתירה.

באות כוח העותרות

עו"ד בתיה כהנא-דרור

עו"ד עירית גזית,

עו"ד גלי עציון,

יום שלישי י' כסלו, 2/12/2014